

A Térkereső találékonysága

Matzon Ákos kiállítása, Múcsarnok, 2021. október 21.

Ki ne gondolkodott volna el akár már elemi iskolás éveiben azokon a furcsaságokon, amiket matematika órán hallott, vagyis hogy a pontnak nincs kiterjedése, a párhuzamosok pedig a végtelenben találkoznak? Amikor jó néhány évvel ezelőtt a Matzon Ákossal készült interjúban arról olvastam, hogy ő a vonal kapcsán merengett erről, ami ugye nincs, hisz hogyan is lenne, ha olyan pontok halmaza, amelyeknek nincs kiterjedése – megnyugodtam. Ha egy építész végzettségű festőművész is erre a rejtélyre keresi a választ, nem csoda, ha én sem értem.

A nem létező, de mégis megrajzolt vonalak az ezredfordulón, az új berlini magyar nagykövetség berendezésekor értek utol először. Tudatosan, talán azt is mondhatom, hogy kicsit okoskodva választottuk a Matzon-képeket, néhány Kassák-kép kortárs kiegészítéseként, reflektálva a helyi Bauhaus-hagyományra, egyfajta képzőművészeti hídként tekintve az alkotókra a két ország, a két európai metropolisz között. Az új térhez kerestünk képeket, a képkeresés pedig kiváló és sokszorosan gondolatébresztő eredményt hozott. Aktákból, olvasmányokból felnézve, unalmas beszélgetések közben el-el kalandozva a Matzon-kép karakteres párhuzamos vonalai, köztük a teljesen esetlegesen kanyargó festéknyomokkal, nem a végtelenben hanem nálam, valahol, és ha pontosabb helyet kell mondanom, akkor leginkább szívtájékon találkoztak össze. Ezek után felesleges feltenni a kérdést, hogy lehet-e szeretni Matzon Ákos képeit.

De persze ez nem valami túláradó érzélem, inkább abba az állapotba való belefeledkezés, hogy a festői lelemény által megteremtett talány miképp oldható, miképp oldódik fel újra és újra, mindig másként. Hogy a szabályos és szabálytalan vonalak a síkban miként idéznek meg térbeli alakzatokat, hogy aztán a következő pillanatban már egy egész más tér-kép jelenjen meg előttünk. A talány, az esetleges térformák, az ezek közt elkalandozó gondolatok olykor kapnak némi iránymutatást, figyelmeztetést. Vagy a bemetszésekbe ragasztott tükörben látja meg az ember saját üdítő, vagy épp hervasztó valóságát, vagy mindennapi tárgyának a kompozícióba való beillesztése által kapunk egyfajta iránytűt a tér-képen való tájékozódáshoz. Mindez azonban nem szűkíti az értelmezés terét, a végtelenben – állítólag – összetalálkozó párhuzamos vonalak nem kezdenek már itt és most összetartani – épp ellenkezőleg: az asszociációs mező, mint az a bizonyos, a zsoltárokból emlegetett tágas tér, egyre inkább megnyílik – nem az optikai, hanem a gondolati, érzelmi, intellektuális térézet

számára. A korábbi művekben a ledarált papírpénzek, a mostani tárlaton szereplő hulladék fadarabok, feldarabolt könyvek, szövő alkalmatosságok olyan feleslegessé vált tárgyak, melyek a létezés teréből kiszorulva a gondolkodásnak nyitnak jóval tágasabb teret.

A klasszikus bauhausos geometriai formák közt himbálódzó vetélők előtt állva, olvasva a mű címét: *Penelopé százszor*, beugrik a három éven át szőtt mitologikus halotti lepel, a csónak formájú vetélő, ami idézheti Kháron ladikját is akár, de a magyar néprajz szerelmes üzenetek hordozójaként is ismeri, újabb gondolati perspektívákat nyit. Nem is beszélve a vetés és a vetélés etimológiai összefüggéséről, ami a reményt és a kudarcot sajátos módon fűzi egybe – mindez különböző hosszúságú nemzeti színű zsinórokra függesztve... Innen akár még a nemzeti sorskérdésekhez is eljuthatnánk – ehelyett idézzük inkább Hermann Hesse *Lépcsők* című versét Keresztury Dezső fordításában:

„Derűsen lépünk ki terekből terekbe,
ne válasszuk egyiket sem hazánknak,
a világszellem nem köt, nem határt szab,
de kitágít, lépcsőkön fel, emelve.
Alig miénk az otthon biztonsága
egy életkörben, már a petyhüdés jön:
csak ki mindig kész útra, indulásra,
szabadulhat a bénító közönytől.”

„És mégis, mégis fáradozni kell.” – ezt már Vörösmarty Mihály mondja abban a versében, ami Matzon Ákos könyves sorozatát ihlette, *Gondolatok a (telefon)könyvtárban* címmel. Matzon Ákos nem elhenyéli a napot – „az Isten napját, a nemzet életét” –, bénító közönynek nyoma sincs. A térkeresés fáradságos munka, fizikai munka is, amint arra akár csak a kiállított művek szakipari mívességéből is következtethetünk. De persze nem ez a lényeg. A feldarabolt telefonkönyvek, áruházi katalógusok nem a gerincük felől nézve csak vékony párhuzamos vonalak, amik ki tudja, hol találkoznak. Jó, hogy e művek megszabadultak a telefonkönyvre való utalástól, bár ebből tudhattuk, hogy ezúttal is fölöslegessé vált tárgyak hordozhatnak távlatosabb üzenetet. A vékony papírt, amire régen a telefonkönyvet, manapság még olykor az áruházi katalógusokat nyomtatják, a nyomdászok bibliapapírnak hívják. S bár tudjuk, hogy Matzon Ákos nem Szentírás-köteteket darabolt fel nagy igyekezettel, az összepréselt, alig lefestett bibliapapír látványa még élesebben veti fel a költő kérdését: „De hát hol a könyv mely célhoz vezet?” És egyáltalán, hol a cél? Ha telefonkönyv: kit is keresek, kivel akarok összeköttetésbe lépni? Ha Biblia: akkor ó- vagy újtestamentum? Evangéliumok?

Apostolok cselekedetei? Esetleg Pál apostol levelei? Azok közül vajon melyik? Az, ahol azt írja, hogy „nem azé, aki akarja, nem azé, aki fut, hanem a könyörülő istené” (Róma 9:16), vagy az a rész, ahol azt hogy „úgy futok, mint aki előtt nem bizonytalan a cél, úgy öklözök, mint aki nem a levegőbe vág” (1Kor. 9:26)? Vagy esetleg azt, ahol arról ír, hogy „képesek legyetek felfogni minden szenttel együtt: mi a szélesség és hosszúság, magasság és mélység” (Ef 3:18)? Fontos térkereső próbálkozás mindegyik.

Matzon Ákos képein nem a tér megtalálása a cél, hanem a keresés maga, optikai, gondolati, teológiai értelemben egyaránt. Egyfajta képességfejlesztő gyakorlatok, hogy képesek legyünk felfogni, vagy legalább kísérletet tenni arra, hogy megértsük, mi a szélesség, hosszúság, magasság, mélység, és ebben hol is vagyunk mi magunk. És ha sok szó esik is spirituális térről, talán kicsit túl sok is a bibliai idézet, szó sincs semmiféle kegyességről, sorskérdések feletti komolykodásról. A térkereső – egy játékos, fantáziadús, jó humorú ember – találékony. Kedves Ákos, Isten tartson meg még sokáig e térkereső találékonyságodban!

Próhle Gergely